

УДК 619:616.988.21

Глебенюк В.В., к. вет. н. ©*Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет,
м. Дніпропетровськ*

ХАРАКТЕРИСТИКА ЕПІЗООТИЧНОГО ПРОЦЕСУ СКАЗУ В ДНІПРОПЕТРОВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

У статті встановлено рівень і динаміку прояву епізоотичного процесу хвороби в Дніпропетровській області за 2005–2013 рр. Проаналізовано епізоотичну ситуацію щодо сказу, яка характеризується періодичними підйомами і спадами напруженості.

Максимальну кількість неблагополучних пунктів було зафіксовано в 2012 р., а мінімальну – в 2006 р. Найвищий індекс вогнищевості встановлено у 2005 та 2010 рр., а найнижчий – за останні три роки.

*У Дніпропетровській області за період з 2005 до 2013 р. сказ реєструвався у лисиць (*Vulpes vulpes*), котів (*Felis catus*), собак (*Canis familiaris*), великої рогатої худоби (*Bos taurus*) та тварин інших видів (куниця – *Martes martes*, кози – *Capra hircus*, свині – *Sus scrofa*, вовки – *Canis lupus*, снотоподібні собаки – *Nyctereutes procyonides*).*

В результаті досліджень встановлено, що основним джерелом збудника інфекції є лисиці, коти і собаки. Показано, що у 2005 і 2007 рр. сказ реєструвався в основному у диких тварин, а у 2006 р. та з 2008 по 2013 р. – у собак і котів. Виявлено тенденцію до збільшення кількості спалахів серед собак і котів та зменшення – серед сільськогосподарських і диких тварин.

Встановлено, що сказ реєструвався щомісячно, проте мав виражену осінньо-зимову сезонність. Охарактеризовано сезонність прояву сказу у тварин різних видів.

Ключові слова: *сказ, епізоотичний процес, епізоотична ситуація, Дніпропетровська область, сезонність, хворі тварини, неблагополучні пункти, індекс вогнищевості, дикі тварини, собаки, коти.*

УДК 619:616.988.21

Глебенюк В.В., к. вет. н.*Днепропетровский государственный аграрно-экономический университет,
г. Днепропетровск, Украина*

ХАРАКТЕРИСТИКА ЭПИЗООТИЧЕСКОГО ПРОЦЕССА БЕШЕНСТВА В ДНЕПРОПЕТРОВСКОЙ ОБЛАСТИ

В статье установлено уровень и динамику проявления эпизоотического процесса болезни в Днепропетровской области за 2005–2013 гг. Проанализирована эпизоотическую ситуацию по бешенству, которая характеризуется периодическими подъемами и спадами напряженности.

Максимальное количество неблагополучных пунктов было зафиксировано в 2012 г., а минимальное – в 2006 г. Самый высокий индекс очаговости установлено в 2005 и 2010 гг, а самый низкий – за последние три года.

В Днепропетровской области за период с 2005 по 2013 г. бешенство регистрировали у лисиц (*Vulpes vulpes*), кошек (*Felis catus*), собак (*Canis familiaris*), крупного рогатого скота (*Bos taurus*) и животных других видов (куницы - *Martes martes*, козы – *Capra hircus*, свиньи – *Sus scrofa*, волки – *Canis lupus*, енотовидные собаки – *Nyctereutes procyonides*).

В результате исследований установлено, что основным источником возбудителя инфекции являются лисы, кошки и собаки. Установлено, что в 2005 и 2007 гг. бешенство регистрировалось в основном в диких животных, а в 2006 г. и с 2008 по 2013 г. – у собак и кошек. Показано тенденцию к увеличению количества вспышек среди домашних животных (собаки, коты) и уменьшению - среди сельскохозяйственных и диких животных.

Установлено, что бешенство регистрировалось ежемесячно, однако с выраженной осенне-зимней сезонностью. Охарактеризована сезонность проявления бешенства у животных разных видов.

Ключевые слова: бешенство, эпизоотический процесс, эпизоотическая ситуация, Днепропетровская область, сезонность, больные животные, неблагополучные пункты, индекс очаговости, дикие животные, собаки, коты.

UDC 619:616.988.21

Glebenyuk V.V.

Dnipropetrovsk state agro-economic university, Dnipropetrovsk, Ukraine

THE CHARACTERISTICS EPIZOOTIC PROCESS RABIES IN THE DNIPROPETROVSK REGION

The article revealed the level and dynamics manifestation epizootic process the disease in the Dnipropetrovsk region in 2005–2013 years. The analyzed the epizootic situation on rabies , which is characterized by periodic ups and downs of tension.

The maximum number of disadvantaged points were recorded in 2012 year and the minimum – in 2006 year, the highest focus index established in 2005 and 2010 years, and the lowest - in the last three years.

*In Dnipropetrovsk region for the period 2005 to 2013 year were recorded rabies in foxes (*Vulpes vulpes*), cats (*Felis catus*), dogs (*Canis familiaris*), cattle (*Bos taurus*) and other species animal (marten – *Martes martes*, goats – *Capra hircus*, pigs – *Sus scrofa*, wolf – *Canis lupus*, raccoon dogs – *Nyctereutes procyonides*).*

Our results revealed that a leading role in maintaining habitat rabies virus in fox, cats and dogs. It was established in 2005 and 2007 years rabies was recorded mainly in wild animals and in 2006 year and from 2008 to 2013 year – in dogs and cats. Shown a tendency to increase the number of outbreaks among dogs and cats and reduction - among farm and wild animals.

Found that rabies was recorded monthly, but had a characteristic autumn-winter seasonality. The characteristic seasonal manifestations rabies in different species animal's.

Key words: *rabies, epizootic process epizootic situation, Dnipropetrovsk region, seasonality, sick animals, disadvantaged points, focus index, wild animals, dogs, cats.*

Вступ. Сказ – це зооноз, який набув широкого розповсюдження в багатьох країнах світу. За останні роки в Україні, незважаючи на проведення протиепізоотичних заходів, епізоотична ситуація щодо сказу тварин залишається напруженою [1, 3, 4, 6, 8].

Провідну роль в епізоотичному процесі сказу відіграють як дикі м'ясоїдні, так і свійські тварини, які формують природні, антропоургічні та перехідні (змішані) епізоотичні вогнища. Механізм підтримки і еволюція вогнищ інфекції залишаються маловивченими [2, 7]. Тому вивчення закономірностей і сучасних особливостей епізоотичного процесу необхідно для науково обґрунтованої розробки заходів профілактики і боротьби зі сказом.

Метою нашої роботи було вивчення епізоотичного процесу сказу в Дніпропетровській області.

Матеріал і методи. Під час проведення епізоотологічного аналізу використовували матеріали ветеринарної звітності Дніпропетровської області з 2005 по 2013 роки.

Індекс вогнищевості, структуру і сезонність захворюваності встановлювали за методиками Б.М. Ярчука та ін. (2002) [5].

Результати досліджень. Дніпропетровська область розташована у центральній частині України, в басейні середньої і нижньої течії Дніпра. За геологічними умовами Дніпропетровська область поділяється на два субрегіони: Український кристалічний щит (65 % площі області) та Дніпровсько-Донецька западина (решта 35 %). Рельєф області хвилясто-рівнинний.

Область розташована у степовій і лісостеповій фізико-географічних зонах (ліси займають 3,9 % території області).

Дніпропетровська область межує з Донецькою, Запорізькою, Кіровоградською, Миколаївською, Полтавською, Харківською і Херсонською областями.

На території Дніпропетровської області з 2005 по 2013 р. зареєстровано 1041 випадок захворювання на сказ і зафіксовано 773 неблагополучних пункти. Впродовж усього періоду спостереження кількість неблагополучних пунктів знаходилася в межах 45–106 випадків на рік.

У період з 2005–2013 рр. було три періоди підйому епізоотії, які припали на 2007 р., 2009–2010 рр. і 2012 р. (рис. 1).

Як видно із рис. 1, максимальну кількість неблагополучних пунктів (116) було зафіксовано в 2012 р., а мінімальну (45) – в 2006 р.

За досліджуваний період коефіцієнт вогнищевості в середньому по області склав від 1,21 до 1,52. Найвищу вогнищевість встановлено у 2005 та 2010 рр., а найнижчу – за останні три роки (2011–2013 рр.), що може свідчити про ефективність проведеної протиепізоотичної роботи.

У Дніпропетровській області за період з 2005 до 2013 р. сказ реєстрували у диких, свійських та сільськогосподарських тварин (рис. 2).

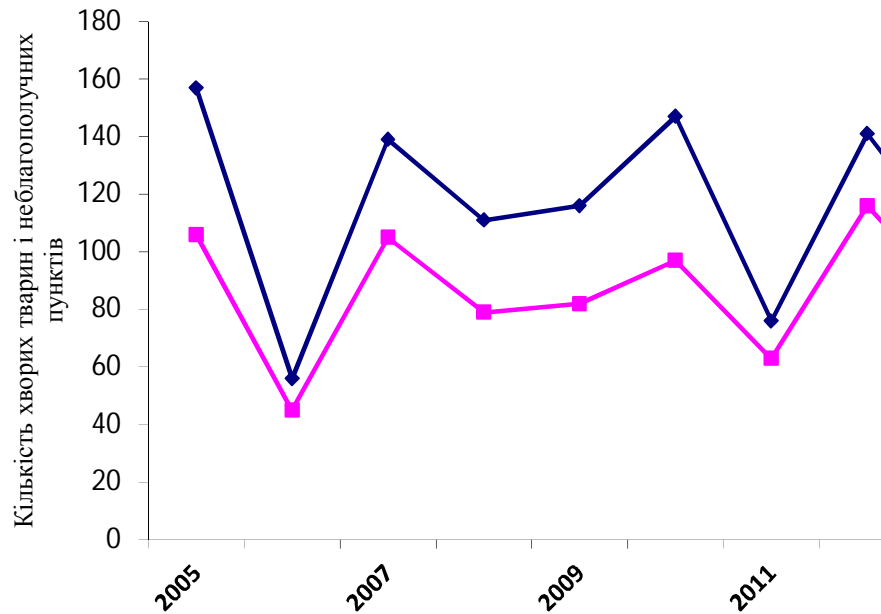

Рис. 1. Динаміка кількості неблагополучних пунктів і захворілих сказом тварин у Дніпропетровській області за 2005–2013 рр.

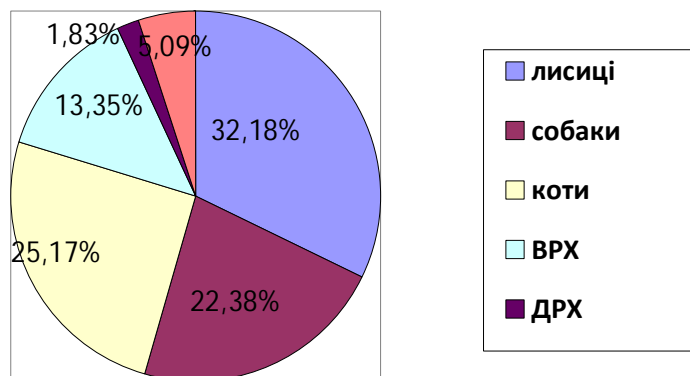
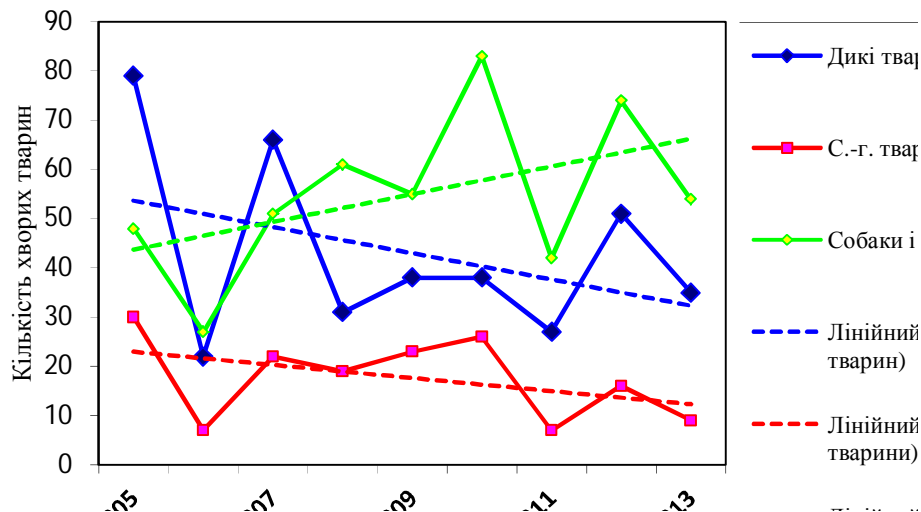

Рис. 2. Структура захворюваності тварин сказом в Дніпропетровській області (2005-2013 рр.)

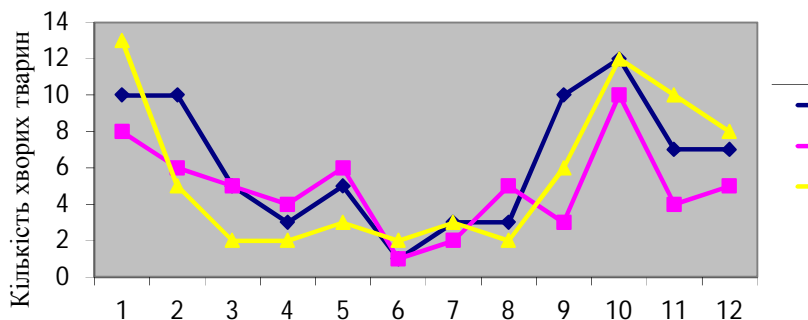
Як видно із рис. 2, в структурі захворюваності тварин провідне значення мають лисиці (*Vulpes vulpes*), які займають 32,18 %, коти (*Felis catus*) – 25,17 %, собаки (*Canis familiaris*) – 22,38 %, велика рогата худоба (*Bos taurus*) – 13,35 % та тварини інших видів (куниці – *Martes martes*, кози – *Capra hircus*, свині – *Sus scrofa*, вовки – *Canis lupus*, єнотоподібні собаки – *Nyctereutes procyonides*) – 6,92 %.

При детальному аналізі динаміки прояву сказу за видами тварин було встановлено, що у 2005 і 2007 рр. хворобу реєстрували в основному у диких тварин, а у 2006 р. та з 2008 по 2013 р. – у собак і котів (рис. 3).

Рис. 3. Динаміка прояву сказу за видами тварин у Дніпропетровській області (2005-2013 рр.)

Вивчення динаміки кількості захворілих тварин методом встановлення лінійного тренду вказує на наявність тенденції до повільного зниження її у диких і сільськогосподарських тварин і зростання – у собак і котів. За результатами дослідження сезонної динаміки захворюваності тварин на сказ в Дніпропетровській області за 2012–2013 рр. встановлено, що захворювання реєструвалось щомісячно (рис. 4).

Рис. 4. Сезонність захворювання тварин на сказ у Дніпропетровській області (2012-2013 рр.)

Як видно із рис. 4, наростання захворюваності лисиць і котів на сказ відбувалося в осінньо-зимовий період. Коефіцієнт сезонності склав 74 та 72 %, а індекс захворюваності – 2,8 та 2,6 відповідно.

При вивченні сезонності прояву сказу собак було встановлено, що впродовж року виділились 3 піки, що припали на січень-лютий, травень та жовтень. Коефіцієнт сезонності склав 51 %, індекс сезонності – 1,0.

Висновки:

1. Епізоотична ситуація щодо сказу тварин у Дніпропетровській області є складною і характеризується періодичними підйомами і спадами напруженості.

2. Сказ тварин у Дніпропетровській області реєструється щомісяця, проте має виражену осінньо-зимову сезонність.

3. До епізоотичного процесу сказу включені тварини 9-ти видів, а основним джерелом і резервуаром збудника інфекції є лисиці (32,18 % всіх випадків).

Перспективи подальших досліджень полягають у визначенні ефективності специфічної профілактики сказу тварин в Дніпропетровській області.

Література

1. Ачілов В.Г. Характеристика епізоотичного процесу сказу в Хмельницькій області / В.Г. Ачілов, В.В. Недосєков // Ветеринарна медицина України. – 2013. – № 6. – С 14–17.

2. Атамась В.Я. Особливості епізоотології сказу тварин в південних областях України / В.Я. Атамась, Л.В. Пероцька, С.І. Масленікова // Аграрний вісник Причорномор'я. – 2008. – Вип. 42. – С. 8–12.

3. Бусол В. Епізоотологічний моніторинг. Сказ / В. Бусол, В. Горжеєв, В. Постой // Ветеринарна медицина України. – 2002. – № 4. – С 8–11.

4. Головка М.А. Епізоотологічний моніторинг та молекулярно-генетична діагностика сказу тварин : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. вет. наук : спец. 16.00.03 «Ветеринарна мікробіологія, епізоотологія, інфекційні хвороби та імунологія» / М.А. Головка. – Харків, 2013. – 19 с.

5. Загальна епізоотологія / [Б.М. Ярчук, П.І. Вербицький, В.П. Литвин та ін.] ; за ред. Б.М. Ярчук, Л.Є. Корнієнка. – Біла Церква, 2002. – 656 с.

6. Литвин В.П. Епізоотологічні аспекти прояву сказу в регіонах України та заходи боротьби / В.П. Литвин, В.В. Полищук // Аграрний вісник Причорномор'я. – 2003. – Вип. 21. – С. 54–62.

7. Падалка О.В. Динаміка епізоотичного процесу та напруженість епізоотичної ситуації щодо сказу в різних регіонах України / О.В. Падалка // Аграрний вісник Причорномор'я. – 2003. – Вип. 21. – С. 46–53.

8. Пероцька Л.В. Роль лисиці в епізоотичному процесі сказу в Одеській області / Л.В. Пероцька // Аграрний вісник Причорномор'я. – 2004. – Вип. 25. – С. 7–12.

Рецензент – д.б.н., професор Куртяк Б.М.